

Invasionen af Thule og befolkningens fordrivelse

Af Jens Brøsted og Mads Fægteborg

For ti år siden dokumenterede vi i bogen *Thule – fangerfolk og militæranlæg* hvordan 1) Thulebasen blev anlagt uden at inughuit – Thules befolkning blev hørt om anlægget af basen, endsige gav sit samtykke til kæmpeprojektet i deres land, 2) at uanset spørgsmålet om tvang var befolkningen frataget reelle alternativer til forflytningen, 3) at Grønlandsdepartementet som ansvarlig for grønlandske interesser forsømte at varetage den indfødte befolknings brugsinteresser i deres land og 4) at staten på uretmæssig måde har tilsidesat befolkningens erstatningskrav. Bogen blev et centralt dokument for Thule kommunes argumentation i kravet om erstatning fra den danske stat for tabet af fangstområder. Bogen blev endvidere årsag til at den danske og amerikanske regering forhandlede en tilbagelevering af omkring halvdelen af baseområdet til inughuit i 1986. Siden da er der stort set intet sket. Dog har regeringens undersøgelsesudvalg brugt 7 år og cirka 1,4 millioner kroner på at give begivenhederne dengang deres blå stempel ved at sige, at der intet var at kritisere.

I en tid hvor alle taler om Thule, men få taler om den befolkning, der har lidt under basens eksistens, har vi valgt at genopfriske den gamle historie.

Jens Brøsted, f. 1949. Forskningslektor ved Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. Har en bred samfundsvidenskabelig uddannelse, bl.a. med en M.A. fra Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, maj 1990; Cand. techn. soc. fra Roskilde Universitets Center, aug. 1978, og B.A. i antropologi med støttefag i eskimologi, Københavns Universitet 1973. Forfatter til mange bøger og artikler om emner indenfor antropologi, urfolksret, menneskerettigheder og folkeret.

Mads Fægteborg, f. 1953. Ansat på Thule Air Base 1976-78. Senere ansættelser hos bl.a. to grønlandske folketingsmedlemmer og i Inuit Circumpolar Conference. Konsulent i Thule kommune 1985-86. B.A. fra Institut for Eskimologi 1990. Har siden 1988 drevet konsulentfirmaet Arctic Information. Medstifter af komitéen Natur og Folk i Nord. Forfatter til bl.a. bogen Grønland i dag – en introduktion og Towards an International Indigenous Arctic Policy (Arctic Leaders' Summit) with an English-Russian conference dictionary.

Jens Brøsted og Mads Fægteborg har sammen skrevet bl.a. *Thule – fangerfolk og militæranlæg*, DJØF 1985. Genudgivet i udvidet form på Akademisk Forlag 1987. Grønlandsk udgave 1988.

Den 15. februar 1951, cirka halvanden måned før Danmark og USA indledte forhandlingerne om Grønland, ankom et mindre amerikansk selskab til Thule. Hvad selskabet skulle i Thule vidste den danske stats repræsentant, kolonibestyrer Torben Krogh intet om. Forinden havde han kun modtaget en besked om at selskabet ville komme, og at man ikke ønskede besøget omtalt udenfor Thule. Under det obligatoriske høflighedsbesøg hos kolonibestyreren bemærkede han amerikanernes særdeles store interesse for arktisk boligbyggeri og permafrostens beskaffenhed.

En måneds tid senere – i marts – kunne Torben Krogh konstatere en dagligt stigende amerikansk aktivitet ved den lille dansk/amerikanske vejrstation på Pituffik. Normalt var vejrstationen bemandet med 12 danskere og 6 amerikanere; men ved et besøg på stedet konstaterede kolonibestyreren at mandskabet nu var øget med mindst 200 amerikanere, der var i gang med at montere barakker, som var blevet fløjet dertil fra USA. Da Grønlandsdepartementet i København imidlertid fortsat ikke havde fundet anledning til at informere kolonibestyrer Krogh om hvad der foregik på Pituffik anmodede han i kodetelegram landshøvdingen i Godthåb om nærmere informationer og instrukser. Landshøvdingen kendte åbenbart heller ikke noget til amerikanernes aktiviteter, men svarede at han ville spørge i København.

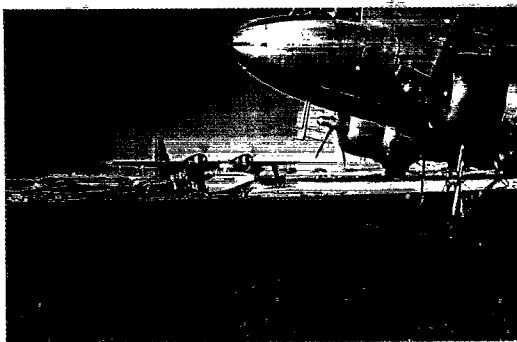
Det blev dog hverken fra Godthåb eller fra København at kolonibestyreren fik noget at vide, men fra den norskfødte amerikanske oberst Bernt Balchen, der i øvrigt også havde deltaget i besøget den

15. februar. Torben Krogh husker situationen således:

»Af og til skete det at Bernt Balchen kom op for at se, hvad der skete heroppe, og han kom næsten altid over for at besøge os. Han havde en svensk ingeniør med, som vi også havde lært at kende. Så jeg inviterede dem over til en skandinavisk frokost, og da vi så havde hygget os med min kones gode mad, sagde jeg til Bernt Balchen, at nu ville jeg altså gerne have at vide hvad der skulle laves derovre. Når jeg ikke kan få underretning fra København må du kunne bekræfte overfor mig, som gammel skandinaver, at det er noget I har lov til. Han sagde til mig, at: det er mig lidt imod, idet jeg mener det er den danske regering, der skal underrette dig om det; men jeg kan godt fortælle dig, at det er en base vi skal til at bygge derovre, og den bliver nok i størrelsesordenen mellem 7-10.000 mand. Det er den danske regering fuldstændig indforstået med.«

Kolonibestyrer Krogh fik fortsat intet at vide fra de danske myndigheder. På baggrund af erfaringer fra de rutinemæssige forsyningsekspeditioner via Pituffik til de canadiske vejrstationer på Ellesmere Island valgte Krogh at afspærre området fra kolonien. Dette initiativ havde tidligere vist sig nødvendigt fordi de »kapitalstærke« fremmede var i stand til at afkøbe den lokale befolknings fangstredskaber og skind samtidig med at de udgjorde en trussel for de lokale mænd i konkurrencen om kvinderne.

Dersom kolonibestyreren havde haft kendskab til pastor Otto Rosings dagbogsoptegnelser fra 1946 ville han have

Thule Air Base 1953. Foto: Inspektør Mørck Rasmussen.

anet at denne fremgangsmåde tilsyneladende ikke var helt sjælden i den danske grønlandsadministration. I forbindelse med oprettelsen af vejr- og radiostationen i Thule skriver pastor Rosing:

*»Søndag den 21. juli 1946, gudstj. kl. 10
— Tre store flyvere kredsede rundt over Thu-*

le hele dagen. Om eftermiddagen havde vi en oplevelse. Der kom en stor flyverbåd på 13 mands besætning til Thule, som påstod at have fået motorskade og måtte nødlande. Den kom fra et moderskib, der for øjeblikket befandt sig 100 sømil herfra, og de havde kaldt skibet hid for at blive repareret.

Mandag den 22. ved midnatstid kom skibene til syne og styrede lige ind. Ved bestyrer Lunds afrejse herfra overtog jeg posten som den højeste stedlige politimyndighed i kraft af min egenskab som formand for fangerrådet. Så måtte jeg nødvendigvis ud at tage imod dem og præsentere mig som: Acting Chairman of the County Council — og repræsentere Danmark. Flåden bestod af: 1. USS »Norton Sound«, stort moderskib for flyvemaskiner på 600 mands besætning. 2. USS »Whitewood« — et hjælpeskib. 3. USS »Atule«, en meget

Bopladsen Uummanaq umiddelbart efter flytningen. Den korte frist befolkningen var givet efterlod bopladsen rodet. Foto: Inspektør Mørck Rasmussen.

Flytningen i maj 1953 foregik med tungt læssede slæder på dårlig is. Foto: Inspektør Mørck Rasmussen.

Qeqertarsuaq (Herbert Ø). Erstatningshuse opføres. Indtil husene stod færdige i september 1953 boede befolkningen i tynde lærredstelte. Foto: Inspektør Mørck Rasmussen.

stor undervandsbåd på 200 mands besætning. Til alt held har vi en telegrafist her i Thule ved navn A.J. Ryberg, som er perfekt i engelsk og han optrådte straks som tolk.

Ved at udspørge chefen, Acting Commandore, Captain Cruyen, USN, fik vi at vide, at de kom for at anlægge en stor vejrstation med tilhørende radioanlæg og nødlandingsplads, og det var efter overenskomst mellem den danske og den amerikanske regering. Men da de ikke har papirer at fremvise, og Thule i forvejen ikke har været underrettet, telegraferede jeg straks til landsfogeden i Godthåb og bad om nærmere forholdsregler. Imidlertid blev radioen fuldstændig tavs, et fænomen, som slet ikke er sjældent heroppe. Så fik vi telegram fra Danish Legation, Washington DC, som bekræfter deres foretagende.

Men der var meget at tage sig af i disse dage. Havnereglementet for fremmede skibe må overholdes, og jeg måtte optræde ret strengt over for befolkningen og forbød alt samkvem og handel med de fremmede. De indfødte her forstod det straks, men de vestgrønlandske elementer har været ret ubehagelige og grove over for mig.»

Thules fangerråd, der havde den politiske og dømmende myndighed i distriktet, blev første gang informeret om baseplanerne i maj 1951 under landshøvding P. H. Lundsteens besøg. Imidlertid findes der ingen referater i fangerrådets protokoller, og det var da også kun medlemmernes fra kolonien Thule og bopladsen Uummannaq der var tilstede. Mødet kan næppe betegnes som et officielt møde mellem landshøvdingen og fangerrådet.

I landshøvdingens indberetning til departementschef Eske Brun, den 24. maj

1951, skrev han blandt andet om sine indtryk fra Thule-rejsen, at når man sammenholdt lokalbefolkningens jagtinteresser med basens afgrænsning syntes det som om at regnestykket ville gå meget dårligt op. Blandt andet fandt han de amerikanske ønsker om at besejle den indre del af Wolstenholmfjorden i modstrid med inughuit's muligheder for at drive sælfangst i deres vigtigste »spisekammer«. Lokale love tillod kun kajaker, robåde og hundeslæder at færdes i denne del af fjorden, hvorfor inughuit frygtede at motorbåde, større skibe og olierester ville fordrive sælerne. Endvidere mente landshøvdingen, at lokalbefolkningen måtte indrømmes færdsel i visse grænseområder af basen for blandt andet at opretholde adgangen til rævedistrikterne og to fangstpladser.

Lundsteen fandt det i øvrigt ufatteligt at amerikanerne ville få behov for »et så stort principielt afspærret baseområde.« (På et tidspunkt er Thulebasens areal opgjort til samme størrelse som Fyn). »Men som sagt, jeg er ikke klar over, hvad meningen egentlig er, og så længe kan det jo ikke nytte, at man betragter den fra Sykes' side ønskede afgrænsning som tåbelig. Selvfølgelig kan man sige, at brækanterne og fjorden danner gode grænser, men når der er tale om så store områder, synes selv disse grænser mindre hensigtsmæssige, og det skulle ikke være umuligt at finde andre passende afgrænsninger.« Herudover påpegede landshøvdingen at der burde indføres en fuldstændig afspærring mellem amerikanerne og inughuit, ligesom en sådan afspærring også burde omfatte danskerne ved vejrstationen. Han refererede her til fangerrådets udtalelser om at visse danske ar-

bejdere havde gjort sig uheldigt bemærkede overfor de fåtallige kvindelige beboere. Lundsteen konkluderede i indberetningen til departementschef Brun: *»Hvis planerne skal gennemføres så vidt som den ønskede afgrænsning af området kunne antyde, forekommer det mig, at en flytning af bopladsen er en nødvendighed og en konsekvens af basens anlæg, således at det vil være naturligt at hævde, at de med flytningen forbundne udgifter hører med til omkostningerne ved basens etablering.«*

Man kan næppe påstå, at regeringen ikke var advaret om mulige negative konsekvenser, før den gav tilladelse til etableringen af Thulebasen. I et baggrundsdokument til det underudvalg af Grønlandskommissionen, som i 1949-50 behandlede Thule og Østgrønland skrev Nordgrønlands landsfoged N.O. Christensen, at oprettelsen af vejr- og radiostationen i 1946 straks havde givet *»anledning til vanskeligheder af forskellig art«*, og at der var *»indført et fremmedelement, hvis betydning antagelig ikke bør undervurderes«*.

Grønlandskommissionen udsendte Thules tidligere handelsbestyrer Hans Nielsen til Thule i sommeren 1949 for at undersøge situationen. I sin indberetning foreslog Hans Nielsen blandt andet indførelsen af jagtkort så fangerrådet kunne kontrollere, hvem der kunne gå på fangst, da uvante jægere fra stationen skræmte fangstdyrene bort. Desuden pegede han på den ukontrollable situation, når amerikanerne om sommeren kom med skibe med op til 1000 mands besætning.

Hans Nielsen fremkom endvidere med det hidtil ældste kendte forslag om

at flytte befolkningen og afspærre området ved Thule. *»Som verdenssituationen er i øjeblikket, bør man overveje, om risikoen ikke er for stor for Thules befolkning ved at blive boende der, hvor man hvert øjeblik kan stå over for, at der pludselig bliver stationeret flere tusinde amerikanere ved flyvepladsen«*.

Grønlandskommissionen afviste dog Hans Nielsens forslag – formentlig i overensstemmelse med kommissionens almene afvisning af tvangsmidler i befolkningspolitikken, men pegede dog på at man opmærksomt burde følge udviklingen i distriktet.

Landshøvdingens indberetning nåede departementschefen den 31. maj 1951, men blev ikke afspejlet i rigsdagens debat om Grønlands forsvar. I hvert fald forsikrede udenrigsminister Ole Bjørn Kraft, under forslagens 1. behandling den 7. juni, landstingets medlemmer:

»at de fælles militære forsvarsområder, som her bliver skabt, er meget ubetydelige i forhold til hele Grønlands størrelse, og at de også er beliggende på steder, hvor de ikke vil få megen nær kontakt med den grønlandske befolkning. ... Der er i traktaten truffet alle mulige bestemmelser, så at vi håber fuldtud at kunne beskytte den grønlandske befolkning dér, hvor den kommer i kontakt med militæret.«

Få dage senere mødtes Eske Brun med Lundsteen i Godthåb og aftalte at der skulle udsendes en mand til Thule for lokalt at arrangere forberedelserne til den bedst mulige flytning af handel, kirke og skole. I slutningen af juli rejste kontor-

chef N.O. Christensen og en arkitekt til Thule.

Gennem samtaler med Thules præst og flere fangere rapporterede kontorchefen, at kun hvis basens tilstedeværelse ville vise sig at blive altødelæggende for fangererhvervet kunne en flytning anbefales, men han anførte samtidig, at der ved siden af rent historiske og nationale grunde ville være uheldige konsekvenser forbundet med en flytning. Kontorchefen fremhævede, at Thules centrale placering var afgørende for kontakten imellem nord-, midt- og syddistriktet, ligesom en eventuel flytning ville medføre en overbefolkning af norddistriktet. Af 14 steder blev Qaanaaq fremhævet som det eneste egnede tilflytningssted, dog med bemærkningen om, at en befolkningskoncentration hér sikkert ville medføre en overbelastning af ressourcerne.

I et radioforedrag som Peter Freuchen holdt efter et besøg i Thule sommeren 1951 havde han talt om basens negative indflydelse på blandt andet hvalros- og sælfangsten, hvilket foranledigede et spørgsmål i Rigsdagens Grønlandsudvalg i november 1951. Til udvalget oplyste landshøvdingen, at en flytning havde været under overvejelse men at man havde valgt at se tiden an.

Lokalt havde kolonibestyreren sammen med basens første militære chef forhandlet sig frem til en grænse mellem basen, kolonien og bopladsen. Grænsen blev trukket ved Pituffik elven og blev bevogtet af det amerikanske militærpoliti.

Der viste sig ingen problemer før efter den 9. juli 1951, den dag, hvor Thule

blev invaderet af en konvoj på 120 skibe lastet med anlægsmateriel. Torben Krogh husker en episode således:

»Vi havde et tilfælde, hvor vi fik øje på nogle der var gået i land. Jeg tog straks telefonen og ringede derover. Det tog ikke en time så kom der en speedbåd farende med general Warn i spidsen og revolvere alle vegne, og fire/fem Military Police folk. De spurgte, hvor de var gået hen – ja, de var selvfølgelig gået ud mod landsbyen, som vi kaldte den eskimoiske bebyggelse. Der gik en halv times tid og så kom de tilbage med de to mand – de var arresterede. Jeg var lidt ked af det fordi jeg var klar over at de fik en hård straf, men jeg kunne ikke tage nogen risiko for de 125 eskimoer.«

Kolonibestyrer Kroghs efterfølger inspektør Erik Mørck Rasmussen var pessimistisk over tilstandene og anmodede i januar 1952 Grønlandsdepartementet om at få ansat en tilsynsførende med politimyndighed, hvis Thule fortsat skulle ligge i umiddelbar nærhed af basen.

Inspektøren havde tre hovedargumenter for at Thule skulle flyttes, nemlig 1: kontakten mellem inughuit og amerikanerne, 2: de forringede fangstmuligheder, der skyldtes røgen fra affaldsaffrændingen og larmen fra de mange flystarter og -landinger, 3: konsekvenserne af et eventuelt angreb på Thule Air Base.

På fangerrådets møde, den 8. februar 1952, fik inspektøren imidlertid bekræftet sin formodning om at befolkningen ikke delte hans syn. Midtdistriktets medlem Sorqaq udtalte, at der ikke var til-

slutning i befolkningen for en fraflytning fra Thule.

Situationen efteråret/vinteren 1952 blev for fangerne katastrofal. De månedlige indberetninger og utallige andre telegrafiske meddelelser fra inspektøren til landshøvdingen bevidner, at sælfangsten var under normal, hvalrosfangsten var totalt mislykket – ikke én var der blevet fanget. Man havde så lidt hundefoder, at man fra amerikanerne havde fået omkring 20 tons frosset kød og fisk. Rævefangsten var også betydeligt dårligere end tidligere, hvilket skyldtes adgangsforholdene til baseområdet.

Problemerne i Thule blev fortiet overfor offentligheden indtil den 12. maj 1953, hvor departementschef Brun i dagspressen blandt andet erklærede, at fangerrådet på dets seneste møde havde besluttet at flytte kolonien, fordi fangstdyrene var blevet fordrevet af den amerikanske aktivitet i området. Dette er imidlertid en myte.

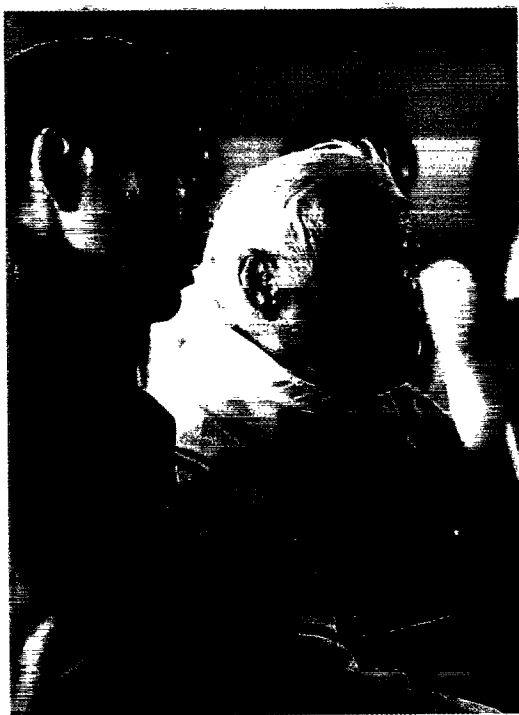
Årsagen til tvangsforflyttelsen var et amerikansk ønske om at udbygge basens forsvar med antiluftskyts netop hvor kolonien lå. Disse oplysninger fremgår af en klassificeret skrivelse af 7. maj 1954 fra statsministeriet til folketingets finansudvalg:

»I sommeren 1953 blev der fra amerikansk side overfor den danske regering gjort opmærksom på, at der var betydelige mangler ved forsvaret af baseområdet, og at det var af aldeles afgørende betydning for de amerikanske myndigheder at få tilladelse

til omgående at opstille antiluftskyts til basens forsvar netop på det sted, hvor byen Thule er beliggende. Det blev straks under de indledende drøftelser fremhævet, at en opstilling af artilleri i selve byen selvsagt ville være uforeneligt med befolkningens fortsatte forbliven på stedet, hvilket igen måtte føre til, at de til befolkningens betjening nødvendige institutioner – kirke, skole, sygehus, butik osv. – ligeledes måtte flyttes. ... Da den amerikanske regering samtidig af hensyn til de nævnte militære foranstaltningers omgående iværksættelse meget kraftigt henstillede, at en afgørelse blev truffet så hurtigt som muligt, blev der fra dansk side, efter at sagen havde været forhandlet i regeringen og i et partiformandsmøde den 18 august 1953, givet den amerikanske regering meddelelse om, at man efter omstændighederne kunne give tilladelse til at opstille det ønskede antiluftskyts og i konsekvens heraf udvide forsvarsområdet ved Thule til at omfatte hele den halvø, hvorpå byen var beliggende.«

Disse oplysninger var dog ikke til offentlig brug. I nogle af de få interessante nye oplysninger som regeringens undersøgelsesudvalg har fremlagt vises det, hvordan flytningen skulle præsenteres som om den var i befolkningens interesse. I et notat til udenrigsministeren den 28. maj 1953 hed det: *»for om muligt at afbøde presseangreb på amerikansk virksomhed i Grønland (har Grønlandsdepartementet) søgt bladenes udtalelser inspireret derhen, at flytningen fremtræder som alene værende i grønlændernes interesse.«*

Manipulationen blev også understreget i et notat fra Eske Brun til statsministeren den 11. juni 1953, for *»for at und-*

To politikere, der indgående har beskæftiget sig med erstatningsspørgsmålet. Inutersuaq Uvdloriaq (t.h.) og Ussarqaq Qujaukitsoq (t.v.). Foto: Jens Brøsted 1985.

gå at slippe katten ud af sækken (erklærede vi) at der var tale om en flytning baseret på den forringelse af fangstforholdene, som den allerede eksisterende amerikanske aktivitet vitterligt havde medført.» Om det relativt store beløb til at betale for flytningen hedder det senere i samme notat, at »vi ville naturligvis aldrig have drømt om at anvende så store beløb, hvis vi ikke var kommet i den situation, som vi står i nu, men når man i realiteten tvinger folk bort fra deres hjem, så må man nødvendigvis være noget rundhændede...«

Grønlandsdepartementets myte om befolkningens eget ønske om at flytte var opbygget af en række kryptiske telegram-

mer, af nogle bemærkninger på fangerrådsmødet den 20.-24. april 1953, og ved hjemkaldelsen af statens embedsmænd, inspektøren og præsten, til møder i København for at planlægge »evakueringen« af kolonistedet Thule. Overfor offentligheden blev de hjemkaldte embedsmænd derimod præsenteret som repræsentanter for fangerrådet, efter at fangerrådet var enige om, at en flytning var nødvendig og havde sendt repræsentanterne ned for at forhandle med Grønlandsdepartementet (Pressemeddelelse om flytningen d. 11 maj 1953). I notatet til finansudvalget legitimeredes de som medlemmer af det lokale råd, som begge på fangerrådets vegne *spontant* gav udtryk for befolkningens interesse i en flytning til en nordligere beliggende plads. Det fremgår, at ingen af de grønlandske medlemmer af fangerrådet var orienteret om formålet med rejsen, og at de to embedsmænd ikke havde noget mandat fra fangerrådet. Det har ikke været muligt at finde en aftale om Thules flytning – endsiges et mødereferat. Præsten, Jokum Knudsen, har overfor undersøgelsesudvalget oplyst, at der ikke fandt nogen drøftelser sted. »Det var et diktat«.

Det vil føre for vidt at redegøre for de mange detaljer i hændelsesforløbet her, men referatet af fangerrådsmødet i april har ofte været anvendt som beviset på befolkningens ønske.

Lokalt i Thule havde spørgsmålet om flytning ikke været på dagsordenen ved fangerrådets møde 20. – 24. april 1953. Midtdistriktets medlem Jess – Sorqaq's efterfølger – fremlagde en skrivelse fra befolkningen om forholdet til basen.

Grønlandsminister Tom Høyem, borgmester Qavqutsiaq Nielsen (t.v.) og landstingsmedlem Ussavqaq Qujavkitsoq (t.h.) i forbindelse med grønlandsministerens møde i Qaanaaq 1985. Foto: Mads Fægteborg.

Man ønskede klar besked, hver gang amerikanerne berørte nye fangstområder; ensartede regler for danskere og inughuit med hensyn til passage gennem baseområdet til rævefangstfelterne; mulighed for at hente kasseret træ og fødevarer på basens affaldsplads til henholdsvis brænde og hundefoder; ensartede regler for danskere og inughuit med hensyn til samhandel med amerikanerne; basens lukning for alle, således at kun embedsmænd og fangerrådsmedlemmer i tjenstlig øjemed kunne få adgang til basen. Under drøftelsen af »basens lukning« indtog inspektør Mørck Rasmussen rol-

len som aktiv »fødselshjælper« til ideen om at flytte ved at orientere rådet om landshøvdingens besøg i Thule et halvt år tidligere for at tale om fangstforholdene efter basens etablering, og om befolkningens syn på en flytning.

Jess sagde blandt andet: *»efterhånden som basen udvider sig, bliver vore fangstområder mere og mere reducerede. Enhver har erfaret, at fangsten her i Thule bliver sløjere og sløjere. Fangerne er overbeviste om, at dette først og fremmest skyldes basens indflydelse og ikke fangernes manglende energi (..) vi bliver udelukket fra mange af vore vigtigste fangstområder.»* Lidt senere

fortsatte han: *»befolkningen er klar over, at man før eller senere må forlade pladsen her, man afventer blot ministeriets afgørelse derom. Man er enige om, at hvis ministeriet erstatter nuværende huse på bopladsen vil dette fremskynde bortflytningen fra Thule. Hvis Thule skal flyttes, bør fangerne tages med på råd om, hvor den skal bygges op.«*

Meget mere blev der ikke talt om emnet. Mødereferatets autenticitet kan der imidlertid stilles spørgsmål ved. Under et besøg i Qaanaaq kort efter bogudgivelsen fortalte Jess, at han ikke havde været i stand til at læse mødereferaterne da de forelå på dansk og han dermed ikke vidste hvad han skrev under på.

Jess tilkendegav også at man på fangerrådsmødet i 1953 var blevet enige om, at han skulle rejse til Qaanaaq for dér at rekognoscere gennem et år, om det ville være et muligt tilflytningssted. Han havde dog ikke selv ønsket at fraflytte den gamle boplads, men var blevet pålagt det af Mørch Rasmussen. På dette punkt er mødereferatet i direkte modstrid med

Jess' oplysninger. Mens indholdet af dette fangerrådsreferat således er tvivlsomt, kan det fastslås at referatet ikke er udformet i overensstemmelse med fangerrådets bestemmelser om referaternes form.

Efter at inspektøren og præsten var returneret til Thule afholdtes et møde med befolkningen, hvor de trufne afgørelser blev meddelt. Allerede den 31. maj kunne inspektøren meddele departementet, at alle nu var borte. Befolkningen beretter, at de fik fire dages frist før bulldozerne ville komme.

Mens offentligheden i Danmark ikke har været vidende om andet, end at inughuit flyttede af egen fri vilje, har der lokalt i Thule aldrig været tvivl om, at befolkningen blev strategisk forjaget!

Under behandlingen af erstatningskravet for tab af fangstområdet bemærkede fangerrådet i 1960: *»Man har faktisk tvunget befolkningen til at fraflytte Gl. Thule, enkelte ville ikke flytte, men blev truet med raketfaren; der blev også udtalt at man måtte flytte samme sommer, ellers fik man ingen erstatningshus«.*